

Za boljše digitalne politike: tri načela za odprto, vključujoče in strokovno oblikovanje politik

Forum za digitalno družbo

Digitalne politike vplivajo na razvoj in blaginjo Slovenije in njenih prebivalcev. Vendar pa bi lahko izboljšali način priprave, izvedbe, spremljanja in ocenjevanja teh politik z upoštevanje načel odprtosti, vključevanja in strokovnosti. V tem mnenju predstavimo, kako lahko ta načela izboljšajo kakovost digitalnih politik, ki bodo v skladu z javnim interesom in skupnimi evropskimi vrednotami. Prav tako navedemo nekaj možnih rešitev in priporočil za izboljšanje stanja na področju digitalnih politik v Sloveniji.

Uvod

Digitalna preobrazba je pomemben izziv in priložnost za sodobno družbo, saj vpliva na skoraj vsa področja človekovega življenja – od dela, komunikacije in učenja do gospodarstva, kulture, izobraževanja, zdravja, varnosti in okolja. Zato je treba oblikovati primerne digitalne politike, ki bodo omogočile koristi digitalizacije za vse družbene skupine, hkrati pa obravnavale ali zmanjšale njene negativne učinke in tveganja.

Slovenija ima ali pripravlja različne digitalne politike za razvoj informacijske družbe in digitalnega gospodarstva. Med njimi so krovna strategija Digitalna Slovenija 2030 in področne politike ter zakoni, kot so Strategija digitalizacije zdravstva 2022–2027, Strategija digitalnih javnih storitev 2030, Načrt razvoja gigabitne infrastrukture do 2030, Zakon o elektronskih komunikacijah, Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti, Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide in Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah. Poleg tega se pripravljajo nacionalni načrti za črpanje evropskih sredstev za digitalno preobrazbo.

Problem

Postopki priprave teh politik pa so pogosto problematični in neustrezni. Na to opozarjata Forum za digitalno družbo in Inštitut Digitas, ki sta v sodelovanju z drugimi organizacijami, zlasti s člani Platforme za digitalno dostopnost, večkrat opozorila na omejevanje javne razprave, kršitve normativnih¹ in parlamentarnih² pravil ter nepregledno vplivanje interesnih skupin na pripravo digitalnih politik.

Ti problemi se kažejo v naslednjih spornih praksah:

- državni organi se srečujejo z vplivnimi interesnimi skupinami (npr. z največjimi dobavitelji javnega sektorja, digitalnimi platformami, telekomunikacijskimi operaterji ali medijskimi lastniki) in posvetovanja omejujejo na reprezentativne ali druge vplivne organizacije (npr. reprezentativne ali predstavniške organizacije, ki delujejo na nacionalni ravni, kot so zbornice in združenja dejavnosti ali vsebinske mreže nevladnih organizacij);
- uporabniki, manjšinski glasovi (npr. tisti, ki ne delujejo v reprezentativnih organizacijah na nacionalni ravni), think-tanki in neodvisni strokovnjaki so pogosto izključeni ali namenoma preslišani;
- ne upoštevajo se strokovna mnenja, raziskave in primeri dobrih praks iz drugih držav ali mednarodnih organizacij, ampak se sprejemajo rešitve na podlagi lobističnih pritiskov ali po meri ozkih interesov;
- ne zagotavlja se ustrezne preglednosti in dostopnosti informacij in podatkov, relevantnih za pripravo, izvajanje,

¹ Resolucija o normativni dejavnosti, Uradni list RS, št. 95/09.

² Poslovnik državnega zbora, Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21.

spremljanje in ocenjevanje politik. Ti so pogosto težko dostopni, nepopolni, zastareli ali nezanesljivi;

- ne spoštuje se normativnih in parlamentarnih pravil, ki določajo osnovna pravila sodelovanja javnosti pri pripravi politik. Javne razprave so pogosto kratke in formalne, omejene na zaključne faze priprave politik.

Te sporne prakse imajo negativne posledice za kakovost in učinkovitost digitalnih politik. Med njimi so:

- izključevanje različnih mnenj, potreb in interesov širše javnosti, predvsem tistih, ki so v digitalnem prostoru bolj ranljivi ali marginalizirani, kar vodi v izgubo legitimnosti in zaupanja v javne institucije;
- izkrivljanje strokovnosti in dejstev v procesu oblikovanja politik, zanemarjanje inovativnih in alternativnih rešitev, kar vodi do neustreznih, zastarelih ali škodljivih rešitev;
- zmanjševanje zaupanja javnosti v digitalne politike, njihove izvajalce in javne institucije ter povečevanje nezadovoljstva, apatije ali upora med državljani in državljanke;
- kršenje ali ogrožanje temeljnih pravic in svoboščin v digitalnem prostoru (npr. pravice do zasebnosti, svobode izražanja ali nediskriminacije).

Rešitev

Spremeniti je treba način priprave digitalnih politik. Da bi omejili vpliv ozkih interesov in lobističnih pritiskov, ki lahko ogrozijo javni interes in postavijo parcialne interese pred javno dobro. V mnenju predlagamo tri načela za boljše digitalne politike: odprtost in preglednost, vključujoč in participativen pristop ter strokovnost in oblikovanje politik na podlagi dejstev.

Ta načela bi morala veljati za vse faze priprave in izvajanja digitalnih politik, saj bi na ta način lahko zagotovili večje zaupanje javnosti, boljše upoštevanje potreb in interesov širše javnosti ter večjo ustreznost, pravičnost in učinkovitost digitalnih politik. Prav tako bi morali spodbujati večjo ozaveščenost in izobraževanje o digitalnih pravicah in dolžnostih med državljani in državljanke ter okrepiti varovanje pravic potrošnikov in manjšinskih skupin v digitalnem prostoru.

Odprtost in preglednost pomenita, da morajo biti digitalne politike odprte za dialog in sodelovanje z različnimi deležniki, ki jih digitalna preobrazba zadeva. Pri tem morajo temeljiti na jasnih in preglednih kriterijih in postopkih, ki so javno dostopni in preverljivi. Prav tako je treba uvesti preglednejše in bolj vključujoče postopke priprave politik, ki bi zagotavljali enakopraven dostop do informacij in sodelovanje pri odločanju za vse zainteresirane. Vse informacije in podatki, ki so relevantni za pripravo, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje politik, morajo biti javno dostopni in preverljivi.

Vključujoč in participativen pristop pomenita, da morajo digitalne politike upoštevati potrebe in interese različnih skupin, ki jih digitalna preobrazba zadeva, ne glede na njihov spol, starost, etnično pripadnost, veroizpoved, spolno usmerjenost, invalidnost ali socialni položaj. Zlasti je treba upoštevati tiste skupine, ki so bolj ranljive ali marginalizirane. Vsi zainteresirani morajo imeti možnost sodelovati pri pripravi, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju politik ter izražati svoje mnenje in predloge prek različnih kanalov. Za ta namen je treba zagotoviti ustrezne mehanizme in vire, ki bodo omogočali kakovostno in učinkovito participacijo.

Strokovnost in oblikovanje politik na podlagi dejstev pomenita, da morajo biti digitalne politike utemeljene na znanstvenih spoznanjih, dokazih in dobrih praksah ter upoštevati potencialne učinke in izzive digitalizacije za družbo in okolje. Prav tako morajo biti usklajene z drugimi relevantnimi politikami na nacionalni, evropski in globalni ravni ter slediti skupnim ciljem in vrednotam, kot so človekove pravice, demokracija, pravna država in trajnostni razvoj.

O mnenju

Na podlagi naših dolgoletnih izkušenj pri oblikovanju digitalnih politik predstavljamo tri načela, ki so bistvena za njihovo učinkovitost in uspešnost: odprtost in preglednost, vključevanje in participacija ter strokovnost in oblikovanje politik na podlagi dokazov. Ta načela bi lahko izboljšala upravljanje digitalne preobrazbe v Sloveniji ter povečala blaginjo in pravičnost za vse.

Državne organe pozivamo, naj pri pripravi digitalnih politik upoštevajo ta načela in omogočijo sodelovanje javnosti skozi celoten življenjski cikel digitalnih politik, od priprave do ocenjevanja. Prav tako spodbujamo civilno družbo, medije, akademske kroge in druge deležnike, da aktivno spremljajo in nadzorujejo te procese ter prispevajo k boljšim digitalnim politikam. Skupaj lahko ustvarimo digitalno Slovenijo, ki bo vključevala in upoštevala vse prebivalke in prebivalce, ki bo vsem zagotavljala enake možnosti za dostop do informacij, storitev in priložnosti v digitalnem okolju.

Izkušnje z oblikovanjem slovenskih digitalnih politik

Forum za digitalno družbo in **Inštitut Digitas** sta dolgoletna deležnika v javnih posvetovanjih o digitalnih politikah, ki zajemajo nacionalne razvojne načrte, strategije, zakonodajo in predpise s področja digitalne družbe (v nadaljevanju vse skupaj: digitalne politike³). Pri tem sodelujeta tudi z drugimi organizacijami, zlasti s člani Platforme za digitalno dostopnost. V svojih mnenjih sta večkrat opozorila na problematične prakse pri pripravi in sprejemanju digitalnih politik, kot so omejevanje javne razprave, kršitve normativnih in parlamentarnih pravil ter nepregledno vplivanje interesnih skupin.

Med takšnimi politikami so krovna strategija Digitalna Slovenija 2030 in področne politike ter zakoni, kot so Strategija digitalizacije zdravstva 2022–2027, Strategija digitalnih javnih storitev 2030, Načrt razvoja gigabitne infrastrukture do 2030, Zakon o elektronskih komunikacijah, Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti, Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide in Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah.

Ministrstva pri pripravi politik uporabljajo različne pristope, ki pa so bili na področju digitalnih politik doslej pogosto problematični.

³ Pojem digitalne politike, kot ga uporabljamo v tem mnenju, predstavlja vrsto javnih politik, ki se ukvarjajo z razvojem in uporabo digitalnih tehnologij v družbi in gospodarstvu, in obsega zakone, predpise, strategije, smernice in ukrepe, ki jih sprejmejo državni organi za obravnavo javnih zadev in doseganje javnih ciljev.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj spornih praks.

- **Nepregledno sodelovanje državnih organov z vplivnimi interesnimi skupinami.** Nepregledno sodelovanje z deležniki je stalna praksa. Še zlasti skrb zbujajoči so primeri, ko državni organi skrajšujejo čas za javna posvetovanja, pred tem pa se nepregledno in mimo oči javnosti srečujejo z vplivnimi interesnimi skupinami, ki skrbijo v prvi vrsti za svoje lastne interese, interese svojih članov ali celo svojih poslovnih partnerjev, pa naj si gre za zbornice ali združenja dejavnosti, vsebinske mreže nevladnih organizacij, raziskovalne in akademske institucije ali različne druge reprezentativne organizacije.
- **Omejevanje posvetovanja na privilegirane deležniške skupine.** Prav tako problematični so primeri, ko državni organi sodelovanje s posameznimi deležniškimi skupinami, kjer se le da, omejujejo na reprezentativne in predstavniške organizacije, vsebinske mreže nevladnih organizacij, akademske institucije ali druge vplivne organizacije. Tovrstno omejevanje participacije ni primer odprtega večdeležniškega dialoga. Še zlasti pa ne more večdeležniškega dialoga nadomestiti platforma, kot je Slovenska digitalna koalicija, ki ne predstavlja odprte večdeležniške oblike povezovanja in sodelovanja, kar je bilo že večkrat javno izpostavljeno, ampak predstavlja predvsem vplivno lobistično telo z neposrednim stikom do odločevalcev na državni ravni.
- **Izključevanje manjšinskih glasov, think-tankov in neodvisne strokovne javnosti.** Naslednji izziv, ki ga je treba obravnavati, je potencialno tveganje izključitve manjšinskih glasov, think-tankov in neodvisnih strokovnjakov iz oblikovanja politik. V delovnih in posvetovalnih telesih

ministrstev ali v vladnih posvetovalnih telesih, ki vključujejo deležnike, kot so reprezentativne organizacije, zbornice, združenja dejavnosti, nevladne vsebinske mreže ali podobne organizacije, se lahko pojavijo dodatna tveganja. Take organizacije lahko izključujejo glasove neodvisnih strokovnjakov in think-tankov, ki niso njihovi člani, pa tudi glasove progresivnejših državljanov in podjetij, ki niso člani reprezentativnih organizacij, ki delujejo na nacionalni ravni. To lahko privede do izkrivljanja strokovnosti, izključevanja različnih mnenj in celo do izkrivljanja dejstev v procesu oblikovanja politik. Takšna praksa je še toliko bolj problematična, če se te organizacije financirajo iz javnih sredstev ali imajo poseben status, ki jim ga podeli država. Zato je pomembno zagotoviti, da delovna in posvetovalna telesa vključujejo različne deležnike, vključno z neodvisnimi strokovnjaki in think-tanki, pa tudi manjšinske glasove tistih, ki niso vključeni v reprezentativne ali predstavniške organizacije na nacionalni ravni, in da se ohrani preglednost ter uravnoteženost vpliva deležnikov na politične odločitve.

- **Osredotočanje na črpanje evropskih sredstev v škodo javnega interesa.**

Paradoksalno se oblikovanje politik včasih osredotoča predvsem na črpanje evropskih sredstev, ob tem pa se zanemari druga pomembna načela, kot so načela odprtega, preglednega in vključujočega oblikovanja politik ali načelo strokovnega oblikovanja politik na podlagi podatkov in dejstev. To lahko pomeni, da se ne izvede ustreznih posvetovanj z deležniki, da se ne upošteva potreb in mnenj uporabnikov ali da se ne oceni učinkov in rezultatov politik ali projektov. Tovrstno črpanje evropskih sredstev lahko vodi do izvajanja projektov, ki ne bodo prinesli pričakovanih rezultatov

in ki niso nujno najbolj potrebni ali učinkoviti za državo, ampak služijo predvsem kot način za pridobivanje evropskih sredstev. Tovrstna osredotočenost na črpanje evropskih sredstev dolgoročno škodi javnemu interesu. Prav tako vodi do povečanja administrativnih bremen za izvajalce projektov, ki se morajo osredotočiti predvsem na izpolnjevanje zahtev za pridobitev evropskih sredstev, namesto na izvajanje projektov in doseganje njihovih ciljev, in povečuje korupcijska tveganja.

- **Neustrezno odzivanje na kritike in negativne pojave digitalizacije.** V javnem diskurzu je digitalizacija pogosto prikazana kot vzrok za različne negativne pojave in trende, kot so pomanjkanje empatije in sovražni govor, elektronski nadzor in kršitve zasebnosti, negotovost zaposlitev, nezadostno učenje v šolah, pomanjkanje bralne kulture, strah pred umetno inteligenco in delovanje kriminalnih združb. To je v nasprotju z optimističnimi načrti za prihodnost digitalne Slovenije, ki jih sprejema vlada. Zdi se, da ti načrti ne obravnavajo izzivov in pomislekov, ki jih izpostavlja javnost, kar spodkopava njihovo verodostojnost in legitimnost. Prav tako se poraja vprašanje, ali so ti strateški dokumenti resnično namenjeni izboljšanju digitalnega okolja v Sloveniji ali pa so namenjeni zgolj izpolnjevanju formalnih pogojev za dostop do sredstev EU.

Vse to lahko vpliva na zmanjšanje zaupanja javnosti v proces priprave digitalnih politik, ima pa tudi širše družbene posledice, kot so počasnejša digitalizacija družbe, počasnejše zagotavljanje dostopnosti do širokopasovne infrastrukture, počasnejše oblikovanje vključujočega digitalnega okolja in manjši interes za zaščito pravic potrošnikov ali manjšinskih skupin, lahko celo kratenje človekovih pravic, medtem ko se digitalne

politike prilagajajo parcialnim interesom na račun javnega.

Da bi v prihodnje preprečili takšne prakse, bi bilo treba uvesti preglednejše in bolj vključujoče postopke priprave politik, ki bi upoštevali potrebe in interese širše javnosti ter zagotavljali javni interes pred parcialnimi ali interesi vplivnih skupin. To bi lahko pripomoglo k boljšemu razvoju digitalne družbe ter zagotovilo enakopravnejši dostop do digitalnih storitev⁴ in tehnologij⁵. Prav tako pa bi se vse institucije, ki sodelujejo pri oblikovanju digitalnih politik, morale odzivati na kritike in zagotoviti, da se digitalne politike oblikujejo na

odprt, pregleden, vključujoč in odgovoren način, ki služi javnemu interesu in blaginji.

Pri pripravi javnih politik lahko državni organi izbirajo med različnimi pristopi, vendar bi morali upoštevati določena načela in smernice, ki zagotavljajo, da so te politike ustrezne, pravične in učinkovite. V tem mnenju izpostavljammo naše izkušnje iz sodelovanja pri nastajanju digitalnih politik in pozivamo k spoštovanju treh načel, ki so po našem mnenju ključna za učinkovitejše in uspešnejše digitalne politike: načelo odprtosti in preglednosti, načelo vključujočega in participativnega oblikovanja politik ter načelo strokovnosti in oblikovanja politik na podlagi dejstev.

⁴ Digitalne storitve so storitve, ki se izvajajo z uporabo digitalnih tehnologij, kot so internet, računalniki, pametni telefoni, tablice in druge pametne naprave. Digitalne storitve vključujejo različne dejavnosti, kot so komunikacije, informiranje, zabava, izobraževanje, nakupovanje, bančništvo, zdravstvo in javna uprava. Evropska zakonodaja digitalne storitve določa kot storitve informacijske družbe. Storitve informacijske družbe pomeni katerokoli storitev informacijske družbe ali katerokoli storitev, ki se običajno opravi »odplačno«, »na daljavo«, »elektronsko« in »na posamezno zahtevo prejemnika storitev« (cf. Direktiva (EU) 2015/1535, OJ L 241, 17.9.2015, p. 1–15). V tem smislu so digitalne storitve širši pojem od storitev informacijske družbe.

⁵ Digitalne tehnologije označujejo širok spekter tehnologij, orodij, storitev in aplikacij, ki uporabljajo različne vrste strojne in programske opreme (Rice, 2003). Omogočajo storitve ali dejavnosti z elektronskimi sredstvi za ustvarjanje, shranjevanje, obdelovanje, prenos in prikazovanje informacij. Na splošno digitalne tehnologije vključujejo uporabo osebnih računalnikov, digitalne televizije, radia, mobilnih telefonov, robotov in drugih naprav, ki uporabljajo umetno inteligenco, računalništvo v oblaku, veriženje podatkovnih blokov, internet stvari, strojno učenje in velike podatke. Digitalne tehnologije so pomemben dejavnik digitalne preobrazbe družbe in gospodarstva ter prinašajo nove možnosti za izboljšanje kakovosti življenja, izobraževanja, zdravja, komunikacije in inovacij. Hkrati pa digitalne tehnologije tudi postavljajo nove izzive in tveganja, kot so varnost in zasebnost podatkov, digitalni razkorak, etična vprašanja in vpliv na delovna mesta.

Odprto in pregledno oblikovanje politik

Odprto in pregledno oblikovanje politik je ključno za dobro delovanje demokratične družbe (OECD, 2020a). To načelo pomeni, da so informacije o politikah javno dostopne in da se pri njihovem oblikovanju sodeluje z različnimi deležniki, ki lahko prispevajo svoje poglede, potrebe in interese. Načelo odprtosti in preglednosti je še posebej pomembno na področju digitalnih politik, kjer spodbuja dialog, sodelovanje in izmenjavo informacij med deležniki ter prispeva k boljšemu razumevanju, spremljanju in ocenjevanju politik. V tem poglavju je predstavljen pomen odprtega in preglednega oblikovanja politik na področju digitalne družbe ter njegove prednosti in izzivi za državljane, podjetja, nevladne organizacije in druge akterje.

Načelo odprtosti in preglednosti omogoča boljše razumevanje potreb in interesov uporabnikov digitalnih storitev in tehnologij, večjo skladnost med različnimi deležniki in sektorji ter boljšo oceno učinkov in rezultatov politik. Z uporabo metod, kot so ankete, intervjuji, delavnice, fokusne skupine ali spletni forumi se lahko pridobi dragocene povratne informacije od ciljnih skupin ali strokovnjakov o problemih, potrebah ali pričakovanjih v zvezi z digitalnimi politikami. Prav tako se lahko z uporabo orodij, kot so kazalniki, evalvacije ali revizije, spremlja in meri učinkovitost, ustreznost ter vpliv digitalnih politik na različne vidike družbe.

Načelo odprtosti in preglednosti povečuje legitimnost, odgovornost in zaupanje v digitalne politike (OECD, 2020b). Z vključitvijo javnosti v vse faze procesa priprave politik ter omogočanjem spremljanja celotnega procesa, od začetka do konca, se zagotavlja večja

participacija, pluralnost, pravičnost in solidarnost v digitalni družbi. To pomaga tudi pri preprečevanju oblikovanja politik v korist posameznih interesnih skupin, namesto da bi se osredotočale na javni interes. Z uporabo mehanizmov, kot so javna posvetovanja ali spletne platforme za zbiranje povratnih informacij, se lahko omogoči javnosti, da izrazi svoje mnenje o predlogih digitalnih politik in da spremlja njihovo izvajanje.

Načelo odprtosti in preglednosti zagotavlja večjo preglednost in nadzor nad vplivom lobistov in drugih interesnih skupin na oblikovanje politik ter preprečuje morebitna nasprotja interesov in korupcijo.

Načelo odprtosti in preglednosti opolnomoča državljane, podjetja in nevladne organizacije, ki so uporabniki digitalnih storitev in proizvodov (ZN, 2014). Poročanje o rezultatih politik in njihovo razširjanje na jasn in dostopen način omogoča večjo preglednost, nadzor, ocenjevanje in povratne informacije. Omogoča tudi povratne informacije, ki so ključne za izboljšanje politik, in spodbuja večjo odgovornost odločevalcev, ki morajo biti pripravljeni odgovarjati na vprašanja in pripombe javnosti ter sprejemati kritike in predloge za izboljšanje svojih politik.

Načelo odprtosti in preglednosti omogoča državljanom, podjetjem in nevladnim organizacijam, da so boljše informirani o digitalnih politikah in njihovih učinkih ter da imajo večji vpliv na njihovo oblikovanje in izvajanje. Prav tako jim omogoča, da zahtevajo večjo odgovornost odločevalcev in jim dajejo povratne informacije za izboljšanje politik.

Ob tem je ključno, da se preglednost zagotavlja skozi celoten proces priprave politik in ne le v fazi javnega posvetovanja. To zagotavlja, da se politike oblikujejo na način, ki upošteva potrebe in interese celotne družbe. Pregleden in odprt

proces omogoča tudi sodelovanje različnih deležnikov, med katerimi so predstavniki civilne družbe, akademske skupnosti, gospodarstva in drugih relevantnih skupin. S tem se zagotavlja širša razprava o vprašanjih digitalne družbe ter oblikovanje politik, ki so bolj vključujoče in prilagojene potrebam celotne družbe. Takšno sodelovanje prispeva k boljši kakovosti politik, ki lahko bolj učinkovito in pravično obravnavajo izzive sodobne družbe.

Odprto in pregledno oblikovanje politik ima številne prednosti:

- **Izboljšuje kakovost digitalnih politik:** z omogočanjem dostopa do informacij in izmenjavo idej med deležniki spodbuja dialog, sodelovanje in povratne informacije. To vodi k boljšemu razumevanju, spremljanju in ocenjevanju politik. Prav tako omogoča zainteresiranim stranem, da se bolje zavedajo različnih pogledov, potreb in interesov.
- **Krepi legitimnost, odgovornost in zaupanje:** z vključevanjem javnosti v vse faze oblikovanja politik in omogočanjem spremljanja celotnega procesa od začetka do konca se povečuje legitimnost in odgovornost digitalnih politik ter krepi zaupanje vanje. To zagotavlja večjo udeležbo, pluralnost, pravičnost in solidarnost v digitalni družbi. Prav tako pomaga preprečiti, da bi politike oblikovale posebne interesne skupine, namesto da bi se osredotočale na javni interes.
- **Opolnomoča državljane, podjetja in nevladne organizacije:** odprto in pregledno oblikovanje politik omogoča opolnomočenje državljanov, podjetij in nevladnih organizacij, ki so uporabniki digitalnih storitev in proizvodov. S poročanjem in razširjanjem rezultatov politik na jasn in dostopen način omogoča večjo preglednost, nadzor in ocenjevanje politik. Omogoča tudi povratne informacije,

ki so ključne za izboljšanje politik, in spodbuja večjo odgovornost odločevalcev, ki morajo biti pripravljeni odgovarjati na vprašanja in pripombe javnosti ter sprejemati kritike in predloge za izboljšanje svojih politik.

- **Spodbuja inovativnost in ustvarjalnost:** odprtost in preglednost pri oblikovanju politik ustvarja nove priložnosti in rešitve za izzive v digitalni družbi ter spodbuja inovativnost in ustvarjalnost. Omogoča uporabo novih tehnologij, metod in pristopov, ki lahko izboljšajo kakovost življenja. Povečuje tudi konkurenčnost in produktivnost digitalne družbe ter prispeva k njenemu trajnostnemu razvoju. Uveljavljanje načela odprtosti in preglednosti omogoča uporabo odprtih podatkov, ki so javno dostopni in ponovno uporabni, za razvijanje novih storitev ali rešitev za izzive digitalne družbe. Prav tako omogoča sodelovanje med različnimi deležniki in sektorji ter spodbuja izmenjavo znanja in dobrih praks.
- **Izboljšuje kakovost demokracije in krepi demokratično kulturo:** odprto in pregledno oblikovanje politik omogoča ljudem, da so bolj vključeni v odločanje in izražajo svoja stališča, s čimer se povečuje kakovost demokracije in krepi demokratična kultura. To lahko privede do večje legitimnosti in podpore politikam. Prav tako spodbuja pluralizem, preglednost in odgovornost v digitalni družbi. Povečuje zaupanje in zadovoljstvo ljudi v demokratični sistem ter spodbuja njihovo aktivno državljanstvo. Uveljavljanje načela odprtosti in preglednosti omogoča ljudem, da sodelujejo v oblikovanju politik ali nadzorujejo njihovo izvajanje s pomočjo e-participacije, ki temelji na digitalnih tehnologijah za omogočanje večje vključenosti javnosti v demokratične procese.

Povzetek

Odprto in pregledno oblikovanje politik je pomembno načelo za dobro delovanje demokratične družbe in še posebej za področje digitalnih politik. To načelo ima številne prednosti za državljane, podjetja, nevladne organizacije in druge akterje, ki so uporabniki digitalnih storitev in proizvodov. Omogoča boljše razumevanje, spremljanje in ocenjevanje politik, povečuje legitimnost, odgovornost in zaupanje v digitalne politike, zagotavlja večjo preglednost in nadzor nad vplivom lobistov in drugih interesnih skupin na oblikovanje politik, opolnomoča uporabnike digitalnih storitev in

proizvodov, spodbuja inovativnost in ustvarjalnost ter izboljšuje kakovost demokracije in krepí demokratično kulturo. Vendar pa obstajajo tudi nekateri izzivi in ovire pri uveljavljanju tega načela, kot so pomanjkanje dostopa do informacij, nezadostna participacija javnosti, neenakost med deležniki, pomanjkanje znanja ali veščin za uporabo digitalnih orodij ali podatkov ter tveganja za zasebnost in varnost podatkov. Zato je treba sprejeti ustrezne ukrepe za premagovanje teh izzivov in ovir ter zagotoviti uresničevanje načela odprtosti in preglednosti na področju digitalnih politik.

Vključujoče in participativno oblikovanje politik

Vključujoče in participativno oblikovanje politik je pristop, ki vključuje sodelovanje in posvetovanje z različnimi deležniki, na katere vpliva ali jih zanima določeno področje digitalnih politik. Cilj tega načela je ustvariti bolj kakovostne, legitimne in učinkovite digitalne politike, ki odražajo potrebe, preference in pričakovanja različnih družbenih skupin (OECD, 2020a, 2023). V tem poglavju je predstavljen pomen vključujočega in participativnega oblikovanja politik na področju digitalne družbe ter njegove prednosti in izzivi za državljane, podjetja, nevladne organizacije in druge akterje.

Vključujoče in participativno oblikovanje politik pomeni, da se pri oblikovanju digitalnih politik upoštevajo mnenja, potrebe in interesi različnih deležnikov, ki jih politike neposredno ali posredno zadevajo ali vplivajo nanje in so zainteresirani za to področje delovanja. Ti deležniki lahko vključujejo državljane, civilno družbo, podjetja, akademsko skupnost, nacionalne in regionalne organe ter mednarodne partnerje. Nekatera področja digitalnih politik, na katerih se uporablja ta pristop, so na primer varstvo osebnih podatkov, kibernetika varnost, razvoj širokopasovne infrastrukture, digitalna preobrazba javne uprave ali umetna inteligenca.

Načelo vključujoče participacije prispeva k bolj kakovostnim, legitimnim in učinkovitim digitalnim politikam. S tem se doseže večji konsenz o ciljih, strategijah in ukrepih za reševanje izzivov na področju digitalne družbe. Prav tako se poveča zaupanje in zadovoljstvo deležnikov v digitalne politike ter spodbuja

njihovo sodelovanje pri izvajanju politik. Na primer, s sodelovanjem deležnikov z znanjem, izkušnjami in interesi na področju digitalne družbe se lahko bolje prepoznajo in naslovijo potrebe ter pričakovanja različnih skupin v družbi. To pa vodi do oblikovanja kakovostnejših politik, ki bolje odražajo raznolikost digitalne družbe. Tako se lahko ustvarijo bolj vključujoče in odzivne digitalne politike, ki lahko rešujejo kompleksne probleme v spreminjajočem se okolju.

Participativne prakse so že dolgo prisotne v evropskih demokracijah, vendar je bilo načelo udeležbe, torej vključujočega sodelovanja, prvič priznано kot avtonomno, demokratično načelo v EU šele z Lizbonsko pogodbo (Lenaerts, 2013). To načelo je dodatno okrepljeno in udejanjeno z drugimi načeli, kot sta odprtost in preglednost, pa tudi z načelom enakosti (EP, 2021). Načelo preglednosti prispeva k zagotavljanju pravilnega delovanja demokracije. Kot je pojasnilo Sodišče EU v združeni zadevi Volker in Markus Schecke ter Hartmut Eifert proti Zvezni deželi Hessen, to načelo omogoča državljanom tesnejše sodelovanje v postopkih odločanja in zagotavlja, da ima javna uprava večjo legitimnost ter da je v demokratičnem sistemu učinkovitejša in bolj odgovorna državljanom (SEU, 2010).

Sodelovanje in posvetovanje z različnimi deležniki prispeva k bolj kakovostnim, legitimnim in učinkovitim digitalnim politikam. S tem se pridobi vpogled in najdejo rešitve, ki bi sicer lahko ostale spregledane. Primer je vključevanje široke palete deležnikov s strani Evropske komisije v proces oblikovanja Evropske digitalne strategije, ki je opredelila vizijo in cilje za digitalno preobrazbo Evrope do leta 2030. Ti deležniki so vključevali državljane, civilno družbo, podjetja, akademsko skupnost, nacionalne in regionalne organe ter mednarodne partnerje. Sodelovali so v različnih fazah procesa, od spletnih posvetovanj do

dialoga z državljani in delavnic s strokovnjaki. S tem so prispevali k oblikovanju skupne vizije in ambicij za digitalno Evropo ter k identifikaciji ključnih izzivov in priložnosti na tem področju. (EU, 2021)

Načelo vključujočega in participativnega oblikovanja politik poudarja pomembnost vključevanja različnih deležnikov in temelji na prepričanju, da je sodelovanje v javnih zadevah temeljna človekova pravica ter pomembno orodje za izboljšanje oblikovanja politik. To načelo omogoča upoštevanje različnih perspektiv in stališč, predvsem tistih, ki jih politike najbolj prizadenejo.

Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah, ki ga je leta 1976 ratificiralo 173 držav, je priznal pravico do sodelovanja v javnih zadevah kot eno od temeljnih človekovih pravic. V skladu s 25. členom pakta ima vsak državljan pravico brez kakršnih koli razlik in brez nerazumnih omejitev: (a) sodelovati pri upravljanju javnih zadev, bodisi neposredno ali po svobodno izbranih predstavnikih; (b) voliti, biti voljen na periodičnih, resničnih, splošnih, enakopravnih in tajnih volitvah, ki zagotavljajo volilcem svobodno izražanje volje; (c) biti pod enakimi splošnimi pogoji sprejet v javne službe svoje države (ZN, 1966).

Pri tem je bistveno, da se javnost vključuje že v zgodnjih fazah procesa oblikovanja politik in da se posvetovanja vršijo tudi z deležniki, ki niso vključeni v reprezentativne organizacije ali mreže na nacionalni ravni. Ključno je, da se aktivno išče mnenje teh deležnikov in da se v proces oblikovanja politik aktivno vključuje uporabnike in ljudi iz različnih družbenih skupin in ozadij.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) je leta 2017 razvila Smernice za odprto vlado, ki spodbujajo vlade k vključevanju širokega spektra deležnikov v celotnem procesu

oblikovanja politik, zlasti tistih, ki so pogosto izključeni ali marginalizirani. Smernice za odprto vlado temeljijo na štirih ključnih načelih: preglednosti, integriteti, odgovornosti in sodelovanju deležnikov. Med drugim Smernice za odprto vlado priporočajo vladam, da: (i) vzpostavijo jasne cilje in kazalnike za merjenje napredka pri vključevanju deležnikov; (ii) zagotovijo ustrezne mehanizme in kanale za posvetovanje in sodelovanje z deležniki na vseh ravneh upravljanja; (iii) spodbujajo proaktivno objavo informacij o politikah in njihovem oblikovanju ter omogočijo dostop do javnih podatkov; (iv) krepijo zmogljivosti javnih uslužbencev in deležnikov za učinkovito sodelovanje; (v) spoštujejo načela nediskriminacije, enakosti in inkluzivnosti pri vključevanju deležnikov. (OECD, 2017b)

Za razumevanje potreb uporabnikov je pomembno delo v fokusnih skupinah, ki omogočajo neposredno interakcijo z uporabniki in pridobivanje dragocenih povratnih informacij. Takšni pristopi zagotavljajo boljše odločitve in izboljšanje digitalnih storitev ter proizvodov. Digitalno najrazvitejše evropske države, kot so Danska, Estonija, Finska, Nizozemska in Švedska, uspešno uporabljajo fokusne skupine pri razvoju digitalnih storitev in politik ter na ta način pridobivajo mnenje uporabnikov. Tudi mednarodne organizacije izboljšujejo uporabnost in funkcionalnost svojih digitalnih platform s pomočjo fokusnih skupin in na ta način povečujejo zadovoljstvo uporabnikov.

Odločitve o pričakovanjih in potrebah uporabnikov se ne smejo prepuščati izključno reprezentativnim organizacijam, saj te ne morejo popolnoma predstavljati raznolikosti potreb uporabnikov. Zato je potrebno delo v fokusnih skupinah, ki omogočajo neposredno interakcijo z uporabniki in pridobivanje

dragocenih povratnih informacij. Poleg tega delo v fokusnih skupinah omogoča tudi učinkovitejše komuniciranje s ciljnimi javnostmi, kar lahko poveča sprejetost in uspešnost proizvodov in storitev.

Vključujoče in participativno oblikovanje politik ima številne prednosti za digitalno družbo:

- **Boljše razumevanje problemov, potreb in rešitev:** vključujoče in participativno oblikovanje politik prispeva h globljemu razumevanju izzivov in priložnosti na področju digitalnih politik. S tem se pridobi vpogled in najdejo rešitve, ki bi sicer lahko ostale spregledane. S sodelovanjem deležnikov z znanjem, izkušnjami in interesi na področju digitalne družbe se lahko bolje prepoznajo in naslovijo potrebe ter pričakovanja različnih skupin v družbi. To pa vodi do oblikovanja kakovostnejših politik, ki bolje odražajo raznolikost digitalne družbe. Tako se lahko ustvari bolj vključujoče in odzivne digitalne politike, ki lahko rešujejo kompleksne probleme v spreminjajočem se okolju.
- **Večja kakovost in legitimnost politik:** vključujoč in participativen pristop k oblikovanju politik omogoča širši spekter pogledov, ki prispevajo k bolj kakovostnim politikam. Poleg tega sodelovanje različnih deležnikov spodbuja večje zaupanje in legitimnost politik ter zagotavlja, da se njihove potrebe in pričakovanja upoštevajo. Na ta način se lahko izognemo enostranskim politikam, ki ne upoštevajo interesov in stališč različnih skupin.
- **Več usklajevanja med deležniki:** vzpostavitev odprte in konstruktivne komunikacije ter mehanizmov povratnih informacij med deležniki spodbuja večjo doslednost, usklajenost in skladnost politik s potrebami in preferencami različnih skupin v digitalni družbi. S tem se doseže

boljše razumevanje izzivov, ki jih prinaša digitalna družba, in zagotovi, da politike odražajo potrebe in pričakovanja vseh deležnikov, kar prispeva k boljšemu delovanju digitalne družbe.

- **Uspešnejše izvajanje in ocenjevanje politik:** kontinuirano spremljanje in ocenjevanje učinkov politik ter njihovo prilagajanje na podlagi ugotovitev zagotavlja, da so te politike bolj učinkovite in skladne s potrebami ter željami različnih deležnikov. To izboljša doseganju želenih ciljev in rezultatov politik, ki so skladne z interesi in pričakovanji deležnikov. S sodelovanjem deležnikov pri spremljanju in ocenjevanju politik se lahko pridobijo povratne informacije o njihovem delovanju, učinkih in izzivih, ki se lahko uporabijo za izboljšanje ali spremembo politik. To pa lahko poveča zadovoljstvo in zaupanje deležnikov v politike ter spodbudi sodelovanje deležnikov pri njihovem izvajanju. Tako se lahko ustvari bolj odgovorne in pregledne digitalne politike, ki so sposobne odzivati se na potrebe in izzive digitalne družbe.
- **Preprečevanje konfliktov in nesoglasij med deležniki:** sodelovanje in dialog med različnimi deležniki v procesu oblikovanja politik omogočata reševanje morebitnih razhajanj in sporov v zgodnjih fazah, kar vodi v bolj harmonično digitalno družbo. S tem se zmanjša tveganje za nastanek konfliktov in nesoglasij med deležniki, ki bi lahko ogrozili učinkovitost in legitimnost politik. S sodelovanjem deležnikov pri oblikovanju politik se lahko doseže večji konsenz o ciljih, strategijah in ukrepih, ki so potrebni za reševanje izzivov na področju digitalnih politik. To pa lahko poveča sodelovanje in zaupanje med deležniki ter spodbudi njihovo skupno odgovornost za izvajanje politik. Tako se lahko ustvari bolj

usklajena in stabilna digitalna družba, ki je sposobna reševati probleme na konstruktiven način.

- **Inovativnost in ustvarjalnost:**

sodelovanje med različnimi deležniki spodbuja kreativnost in inovativnost v digitalni družbi, kar omogoča iskanje novih priložnosti in rešitev za izzive na tem področju. S tem se doseže večja naprednost in učinkovitost digitalnih politik, ki so bolj usklajene s potrebami in pričakovanji vseh deležnikov. S sodelovanjem deležnikov pri oblikovanju politik se lahko spodbuja uporabo novih tehnologij, metod ali pristopov, ki lahko izboljšajo kakovost življenja. To pa lahko poveča konkurenčnost in produktivnost digitalne družbe ter prispeva k njenemu trajnostnemu razvoju. Tako se lahko ustvari bolj dinamična in progresivna digitalna družba, ki je sposobna reševati izzive na inovativen način.

- **Izboljšana kakovost demokracije:**

sodelovanje različnih deležnikov v procesu oblikovanja politik izboljšuje kakovost demokracije in krepi demokratično kulturo. S tem se ljudem omogoča, da so bolj vključeni v odločanje in da lahko izrazijo svoje poglede, kar lahko privede do večje legitimnosti in podpore politikam. S sodelovanjem deležnikov pri oblikovanju politik se lahko doseže večji pluralizem, preglednost in odgovornost v digitalni družbi. To pa lahko poveča zaupanje in zadovoljstvo ljudi v demokratični sistem ter

spodbudi njihovo aktivno državljanstvo. Tako se lahko ustvari bolj vključujoča in participativna digitalna družba, ki je sposobna reševati izzive na demokratičen način.

Povzetek

Vključujoče in participativno oblikovanje politik je pomembno načelo za dobro delovanje demokratične družbe in še posebej za področje digitalnih politik. To načelo ima številne prednosti za državljane, podjetja, nevladne organizacije in druge akterje, ki so uporabniki digitalnih storitev in produktov. Omogoča boljše razumevanje, spremljanje in ocenjevanje politik, povečuje njihovo kakovost in legitimnost, spodbuja usklajevanje med deležniki, izboljšuje izvajanje in ocenjevanje politik, preprečuje konflikte in nesoglasja med deležniki, spodbuja inovativnost in ustvarjalnost, izboljšuje kakovost demokracije in krepi demokratično kulturo. Vendar pa obstajajo tudi nekateri izzivi in ovire pri uveljavljanju tega načela, kot so pomanjkanje dostopa do informacij, nezadostna participacija javnosti, neenakost med deležniki, pomanjkanje znanja ali veščin za uporabo digitalnih orodij ali podatkov ter tveganja za zasebnost ali varnost podatkov. Zato je treba sprejeti ustrezne ukrepe za premagovanje teh izzivov in ovir ter zagotoviti uresničevanje načela vključujočega in participativnega oblikovanja politik na področju digitalne družbe.

Strokovnost in oblikovanje politik na podlagi dejstev

Politike na podlagi dejstev so tiste, ki temeljijo na zanesljivih in objektivnih dejstvih in dokazih, pridobljenih iz znanstvenih raziskav, statističnih podatkov in nepristranskih analiz. Takšne politike se osredotočajo na reševanje problemov in izzivov z upoštevanjem dejanskih podatkov in realnih učinkov političnih odločitev. Politike na podlagi dejstev in dokazov so bolj učinkovite, uspešne in koristne kot politike na podlagi ideologije ali prepričanj, ki so lahko zavajajoče, neučinkovite ali celo škodljive. (cf. Head, 2009, 2010; Loyd, 2020; OECD, 2019)

Strokovnost pri oblikovanju politik pomeni odgovornost, integriteto in zavezanost visokim strokovnim ter etičnim standardom. Strokovnost zagotavlja, da so politike usmerjene v doseganje zastavljenih ciljev na učinkovit, racionalen in trajnosten način ter da temeljijo na strokovnem znanju in raziskavah.

Najrazvitejše države uporabljajo pristope na podlagi dejstev in dokazov za oblikovanje svojih digitalnih politik. To jim omogoča bolj informirane, objektivne in učinkovite odločitve o digitalnih vprašanjih, ki prinašajo boljše rezultate, prihranke stroškov in večjo vključenost deležnikov. Med te države sodijo tudi digitalno najrazvitejše evropske države, kot so Danska, Estonija, Finska, Nizozemska, Norveška in Švedska, ki veliko sredstev vlagajo v raziskave in razvoj za oblikovanje uspešnih politik spodbujanja digitalne preobrazbe ob ohranjanju pravic in zasebnosti svojih državljanov.

Na dejstvih in dokazih temelječe oblikovanje politik je ključno načelo in praksa finske vlade,

katere cilj je izboljšati kakovost, učinkovitost in legitimnost javnih politik z uporabo strogih in ustreznih dokazov. Finska digitalna preobrazba javnega sektorja že vrsto let temelji na politikah, podprtih s podatki in dokazi (OECD, 2015a, 2015b). Finska vlada je razvila različne mehanizme in orodja za podporo oblikovanju politik na podlagi Priporočila OECD o strategijah digitalne uprave (OECD, 2014). Podobno velja za Estonijo, ki ima tako kot Finska ambicijo, da digitalna vlada postane strateško orodje za vladne reforme in modernizacijo (OECD, 2015a, 2015c).

Načeli strokovnosti in oblikovanja politik na podlagi dejstev sta tesno povezani:

- Obe načeli izboljšujeta kakovost in verodostojnost politik z zagotavljanjem, da temeljijo na visokih etičnih standardih, usposobljenosti, integriteti in odgovornosti. S spoštovanjem obeh načel se lahko prepreči tudi pristranskost, napake in korupcija pri oblikovanju politik.
- Obe načeli zahtevata kulturo odprtosti in preglednosti, kjer so oblikovalci politik odgovorni za svoja dejanja in odločitve ter se želijo učiti iz povratnih informacij in dejstev. Obe načeli spodbujata zaupanje, medsebojno razumevanje in konstruktiven dialog med različnimi akterji, udeleženi pri oblikovanju politik.
- Obe načeli vključujeta uporabo sistematičnih in preglednih metod za identifikacijo, oceno in sintezo najboljših razpoložljivih dokazov iz različnih virov in zainteresiranih strani. Obe načeli zagotavljata tudi ustreznost, pravočasnost in dostopnost dokazov za oblikovanje politik.
- Obe načeli podpirata nenehno učenje in izboljšave pri oblikovanju politik z iskanjem povratnih informacij in dokazov o rezultatih in učinkih. Obe načeli omogočata tudi

ocenjevanje in revizijo politik na podlagi njihovih vzročnih učinkov in nenamernih posledic.

- Obe načeli skupaj prispevata k boljši kakovosti politik, ki temeljijo na realnih podatkih in analizah ter vodijo k učinkovitejšemu in pravičnejšemu reševanju družbenih problemov in izzivov.

Glede načel strokovnosti in oblikovanja politik na podlagi dejstev je treba izpostaviti, da je pomembno, da se v procese oblikovanja politik na podlagi dejstev vključi širok spekter strokovnjakov in deležnikov. Različni strokovnjaki, znanstveniki, civilna družba in drugi deležniki lahko prispevajo k celovitejšemu in objektivnejšemu razumevanju problemov ter k boljšemu oblikovanju politik, ki upoštevajo različne interese in potrebe.

Različni strokovnjaki in deležniki lahko tudi pomagajo pri preverjanju in širjenju dokazov o politikah in njihovih učinkih. Pri tem je

Za boljše digitalne politike: tri načela za odprto, vključujoče in strokovno oblikovanje politik

pomembno zagotoviti dostopnost in razumljivost podatkov in informacij o politikah in njihovih učinkih za širšo javnost. To lahko pomaga krepiti zaupanje v politične procese in povečati vključenost javnosti v oblikovanje politik.

Povzetek

Strokovnost in politike na podlagi dejstev sta dve ključni načeli za oblikovanje kakovostnih, učinkovitih in legitimnih politik v sodobnem svetu. Obe načeli temeljita na uporabi zanesljivih in objektivnih dokazov iz različnih virov in zainteresiranih strani ter na spoštovanju visokih etičnih standardov, usposobljenosti, integritete in odgovornosti. Obe načeli spodbujata tudi odprtost, preglednost, dialog, učenje in izboljšave pri oblikovanju politik. Obe načeli skupaj prispevata k boljšemu reševanju družbenih problemov in izzivov z uporabo digitalnih tehnologij.

Zaključek

V mnenju smo predstavili naše izkušnje z oblikovanjem digitalnih politik v Sloveniji in navedli nekatere problematične prakse, ki se pojavljajo v teh procesih. Na podlagi teh izkušenj smo izpostavili tri načela, ki so po našem mnenju pomembna za boljše digitalne politike: načelo odprtosti in preglednosti, načelo vključujočega in participativnega oblikovanja politik ter načelo strokovnosti in oblikovanja politik na podlagi dejstev. Ta načela so po našem mnenju potrebna za zagotavljanje javnega interesa, demokratične legitimnosti in učinkovitosti digitalnih politik. Ta načela so tudi v skladu z evropskimi vrednotami in cilji ter prispevajo k razvoju digitalne družbe v Sloveniji.

Zavedamo se izzivov in ovir, ki lahko otežujejo upoštevanje teh načel v praksi. Med njimi so pomanjkanje politične volje, institucionalne omejitve, nasprotja interesov, administrativna bremena ali pomanjkanje sredstev. Zato smo podali nekaj možnih rešitev ali priporočil za izboljšanje stanja, med katerimi so:

- ustvarjanje bolj odprte in transparentne kulture oblikovanja politik v državnih organih, ki bi omogočala dialog in sodelovanje z različnimi deležniki ter javni nadzor nad procesi in rezultati;
- uvajanje bolj vključujočih in participativnih mehanizmov oblikovanja politik, ki bi omogočali širše sodelovanje javnosti, neodvisnih strokovnjakov, think-tankov in manjšinskih glasov ter upoštevali potrebe in interese uporabnikov;

- krepitev strokovnosti in oblikovanja politik na podlagi dejstev v državnih organih, ki bi temeljila na kakovostnih podatkih in analizah, ter upoštevanje najboljših praks in primerov iz drugih držav;
- zagotavljanje zadostnih sredstev in kapacitet za oblikovanje digitalnih politik, ki bi omogočala ustrezno izvedbo posvetovanj, ocen učinkov, evalvacij in spremljanja rezultatov;
- spodbujanje večdeležniškega dialoga in sodelovanja med različnimi deležniki pri oblikovanju digitalnih politik, ki bi temeljilo na spoštovanju različnih mnenj in interesov ter iskanju skupnih rešitev za boljše digitalne politike.

Predlagamo, da se pri oblikovanju digitalnih politik v Sloveniji upoštevajo načela, ki smo jih predstavili v mnenju. Menimo, da so to načela, ki jih podpira večina državljanov in deležnikov, ki si želijo bolj odprte, vključujoče in strokovne digitalne politike. Zato pozivamo k sodelovanju med različnimi deležniki pri oblikovanju digitalnih politik, ki bi temeljilo na spoštovanju različnih mnenj in interesov ter iskanju skupnih rešitev za boljše digitalne politike.

Menimo, da lahko s skupnimi močmi prispevamo k razvoju digitalne družbe v Sloveniji, ki bo bolj pravična, demokratična in učinkovita. Zato vas vabimo k sodelovanju pri oblikovanju digitalnih politik, ki bodo upoštevale načela odprtosti, vključevanja in strokovnosti ter bodo temeljile na dejstvih in podatkih. Le tako lahko zagotovimo, da bodo digitalne politike v skladu z javnim interesom in da bodo prispevale k boljšemu življenju za vse.

Viri

Head, Brian (2009). *Evidence-based policy: principles and requirements*. Strengthening Evidence-based Policy in the Australian Federation, Roundtable proceedings, Canberra, 17.-18. avgust 2009, <https://www.pc.gov.au/research/supporting/strengthening-evidence/03-chapter2.pdf>.

Head, Brian (2010). Reconsidering evidence-based policy: Key issues and challenges. *Policy and Society*, 29(2), 77–94, <https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2010.03.001>.

EP (2021). Study, requested by the AFCD Committee: Towards a permanent citizens' participatory mechanism in the EU, Evropski parlament, PE 735.927, september 2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/735927/IPOL_STU\(2022\)735927_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/735927/IPOL_STU(2022)735927_EN.pdf).

EU (2015). Direktiva (EU) 2015/1535 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. septembra 2015 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih predpisov in pravil za storitve informacijske družbe, UL L 241, 17.9.2015, p. 1–15, <http://data.europa.eu/eli/dir/2015/1535/oj>.

EU (2021). Targeted consultation on the 2030 Digital Compass: The European way for the Digital Decade. 12.11.2021, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/targeted-consultation-2030-digital-compass-european-way-digital-decade>.

Lenaerts, Koen (2013). The Principle of Democracy in the case law of the CJEU, *The International and Comparative Law Quarterly*, 62(2), 271-315 (str. 275).

Loyd, Lewis (2020). *Policy making in a digital world: How data and new technologies can help government make better policy*. Institute for Government,

Za boljše digitalne politike: tri načela za odprto, vključujoče in strokovno oblikovanje politik

<https://www.instituteforgovernment.org.uk/site/default/files/publications/policy-making-digital-world.pdf>.

OECD (2014). OECD Recommendation on Digital Government Strategies, <https://www.oecd.org/gov/digital-government/recommendation-on-digital-government-strategies.htm>.

OECD (2015a). OECD Public Governance Reviews: Estonia and Finland: Fostering Strategic Capacity across Governments and Digital Services across Borders, Summary of key Findings, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Pariz, <https://doi.org/10.1787/9789264229334-en>.

OECD (2015b). OECD Public Governance Reviews: Finland: Fostering Strategic Capacity across Governments and Digital Services across Borders, Summary of key Findings, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Pariz, <https://www.oecd.org/gov/key-findings-finland.pdf>.

OECD (2015c). OECD Public Governance Reviews: Estonia: Fostering Strategic Capacity across Governments and Digital Services across Borders, Summary of key Findings, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Pariz, <https://www.oecd.org/gov/key-findings-estonia.pdf>.

OECD (2017a). *Governing better through evidence-informed policy making*, Conference Summary, OECD Conference, Pariz, 26.-27. junij 2017, <https://www.oecd.org/gov/governing-better-through-evidence-informed-policy-making-proceedings.pdf>.

OECD (2017b). Recommendation of the Council on Open Government. OECD/LEGAL/0438, 14.12.2017, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0438>.

OECD (2019). *Policy Coherence for Sustainable Development 2019: Empowering People and Ensuring Inclusiveness and Equality*, OECD Publishing, Pariz,
<https://doi.org/10.1787/a90f851f-en>.

OECD (2020a). *Policy Framework on Sound Public Governance: Baseline Features of Governments that Work Well*, OECD Publishing, Pariz,
<https://doi.org/10.1787/c03e01b3-en>.

OECD (2020b). *Mobilising Evidence for Good Governance Draft Summary and Key points: Taking Stock of Principles and Standards for Policy Design, Implementation and Evaluation*, OECD Publishing, Pariz,
<https://doi.org/10.1787/3f6f736b-en>.

OECD (2023). *OECD Digital Government Toolkit*,
<https://www.oecd.org/governance/digital-governance/toolkit/home/>.

Rice, M. (2003). Information and communication technologies and the global digital divide: Technology transfer, development, and least developing countries. *Comparative Technology Transfer and Society*, 1(1), 72–88,
<https://doi.org/10.1353/ctt.2003.0009>.

SEU (2010). Združeni zadevi Volker in Markus Schecke GbR (C-92/09) in Hartmut Eifert (93/09) proti Land Hessen, Sodišče Evropske unije, ECR I-I 1063, odst. 68,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0092>.

ZN (1966). Mednarodni pakt o političnih in državljskih pravicah, Generalna skupščina, 2200A (XXI), sprejet 16.12.1966 in velja od 23.3.1976,
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.

ZN (2014). United Nations E-Government Survey 2014: E-Government for the Future We Want, ST/ESA/PAD/SER.E/188,
<https://publicadministration.un.org/publications/content/PDFs/UN%20E-Government%20Survey%202014.pdf>

Forum za digitalno družbo

E info@fdd.si **W** fdd.si